Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sen. zn. 29 ICdo 82/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.82.2019.1

Číslo: 34/2022

Právní věta:

Jestliže se vznik pohledávek způsobilých k započtení posuzuje podle ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2013, posuzuje se otázka, zda dlužník může použít k započtení vůči postupníkovi i své k započtení způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky, podle ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák. Na délku lhůty „bez zbytečného odkladu“, stanovené dlužníku v § 529 odst. 2 obč. zák. ke splnění oznamovací povinnosti vůči postupníku, nemá sama o sobě žádný vliv skutečnost, že na majetek dlužníka je vedeno insolvenční řízení a že tuto povinnost má splnit insolvenční správce dlužníka.

Nesplní-li dlužník řádně a včas oznamovací povinnost dle § 529 odst. 2 obč. zák., nemůže později použít k započtení proti postoupené pohledávce pohledávku, kterou měl vůči postupiteli v době, kdy se postoupení pohledávky stalo vůči němu účinným, bez zřetele k tomu, že v té době byla postoupená pohledávka sporná nebo pochybná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2021

Spisová značka: 29 ICdo 82/2019

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Lhůty, Započtení pohledávky

Předpisy: § 1884 o. z.
§ 3028 odst. 3 o. z.
§ 529 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 171/2003, uveřejněný pod číslem 33/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5234/2016, uveřejněný pod číslem 77/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, uveřejněný pod číslem 23/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. 29 ICdo 128/2018, uveřejněný pod číslem 29/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020, uveřejněný pod číslem 37/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 32 Cdo 2101/2018

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05, N 159/38 SbNU 267

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalované proti druhému výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 3. 2019, aby následně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 3. 2019, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 6. 2018, č. j. 76 ICm 4996/2017-47, Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“):

> [1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce [A. F. spol. s r. o. (dále též jen „společnost A“)] domáhal vůči žalované (JUDr. Mgr. M. J. M., jako insolvenční správkyni dlužníka B., s. r. o.) určení, že jeho pohledávky č. P-169/1 ve výši 780. 000 Kč a č. P-169/5 ve výši 22.237.824,13 Kč, přihlášené do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nadále trvají (bod I. výroku).
>
> [2] Uložil žalobci zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 10. 200 Kč (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházeje z ustanovení § 529 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 1884, § 1982 a § 1986 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a z ustanovení § 18, § 19 a § 173 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Obě pohledávky žalobce zanikly započtením (na základě jednostranného úkonu žalované z 19. 5. 2017) k 19. 5. 2017, takže byl důvod je v insolvenčním řízení odmítnout (což insolvenční soud učinil usnesením ze dne 30. 10. 2017, č. j. KSLB 76 INS 14670/2011-P169-14).

4. V situaci, kdy původním majitelem obou pohledávek byla společnost B. CZ, s. r. o. (dále jen „společnost Z“), vůči které měl (insolvenční) dlužník pohledávku, kterou žalovaná použila k započtení, bylo předmětem sporu mezi stranami především to, zda žalovaná včas sdělila nabyvateli pohledávek, že má pohledávku (způsobilou k započtení) vůči společnosti Z.

5. Jelikož k postoupení pohledávek (na žalobce) došlo v roce 2014, je vyloučeno na věc aplikovat § 529 odst. 2 obč. zák. a insolvenční soud je názoru, že na věc není použitelné ani ustanovení § 1884 o. z., a to vzhledem ke zvláštnímu ustanovení § 18 insolvenčního zákona, jež předpokládá, že k přechodu pohledávky nestačí pouhé uzavření smlouvy o postoupení pohledávky; je vyžadováno ještě rozhodnutí (insolvenčního) soudu. Insolvenční správce se (tedy) nedozvídá o přechodu pohledávky oznámením věřitele, ale až doručením rozhodnutí (insolvenčního) soudu; proto není povinen reagovat na doručení oznámení věřitele. Z ustanovení § 19 insolvenčního zákona je zřejmé, že pro nabyvatele pohledávky platí stav v době, kdy se stal účastníkem řízení „automaticky ze zákona". Insolvenční správce nemá vůči nabyvateli pohledávky zvláštní informační povinnost a naopak je povinností nabyvatele pohledávky seznámit se se stavem insolvenčního řízení.

6. O absenci „klasického občanskoprávního vztahu" mezi insolvenčním správcem a přihlášeným věřitelem vypovídá i skutečnost, že uspokojení přihlášených pohledávek předchází zvláštní režim (konečná zpráva a rozvrhové usnesení) a není vyloučeno, aby insolvenční správce učinil úkon směřující k započtení až v rámci těchto procesních úkonů; obranou věřitele by pak mohly být pouze včasné námitky. Pro tento závěr svědčí i „fakt", že není v možnostech insolvenčního správce reagovat na všechna oznámení, která obdrží v průběhu insolvenčního řízení. Jistě nebylo záměrem zákonodárce, aby insolvenční správce pokaždé, kdy dojde ke změně v osobě některého ze stovek přihlášených věřitelů, reagoval oznámením o tom, jaké nároky může vůči nabyvateli uplatnit. Z popisu skutkového děje vyplývá, že k postoupení pohledávky došlo až po té, kdy v průběhu incidenčního sporu vyšlo najevo, že spor přihlášeného věřitele o pravost pohledávky může být bezdůvodný, neboť platební rozkaz Krajského soudu v Ostravě nabyl právní moci.

7. Insolvenční správkyně tedy byla oprávněna započíst vůči nabyvateli pohledávky (ve smyslu ustanovení § 1986 o. z.) pohledávku „majetkové podstaty" za společností Z, bez ohledu na to, zda a kdy oznámila nabyvateli pohledávky existenci pohledávky způsobilé k započtení.

8. Pouze „na okraj" insolvenční soud uvádí, že kdyby dospěl k závěru, že je nutno aplikovat ustanovení § 1884 o. z., měl by za to, že šlo o oznámení „bez zbytečného odkladu".

9. Pohledávka ve výši 22. 237. 824,13 Kč byla předmětem incidenčního sporu a žalobce jako nabyvatel pohledávky učinil v incidenčním řízení první úkon 6. 11. 2014 písemným vyjádřením, na který žalovaná reagovala podáním z 29. 1. 2015, v němž upozornila na pohledávku způsobilou k započtení. I když mezi těmito úkony uběhlo 84 dnů, jde o bezprostřední reakci. V soudních řízeních, která běžně trvají měsíce a roky, má (totiž) pojem „bez zbytečného odkladu" jiný význam, než v dynamických obchodních vztazích. Lhůta by byla zachována, i kdyby insolvenční správkyně oznámila existenci pohledávky na nejbližším soudním jednání poté, co došlo ke změně osoby věřitele v procesním postavení žalobce.

10. U pohledávky ve výši 780. 000 Kč (která nebyla předmětem incidenčního sporu), by insolvenční soud měl (ve smyslu ustanovení § 1884 o. z.) oznámení za včasné, i kdyby bylo uskutečněno v rámci návrhu na částečný rozvrh nebo (tam, kde částečný rozvrh není navržen) v konečné zprávě, bez ohledu na to, jak dlouhý čas uběhl mezi postoupením pohledávky a těmito úkony. Podmínkou je, aby šlo o první bezprostřední úkon insolvenční správkyně vůči nabyvateli pohledávky.

11. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 3. 2019, č. j. 76 ICm 4996/2017, 101 VSPH 818/2018-82 (KSLB 76 INS 14670/2011):

> [1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že žalobě vyhověl (první výrok).
>
> [2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

12. Odvolací soud – vycházeje rovněž z ustanovení § 18 insolvenčního zákona a z ustanovení § 1884 o. z. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k závěru, že insolvenční soud správně zjistil skutkový stav věci, leč nepřijal na jeho základě správné právní závěry. K tomu dále uzavřel, že:

13. Insolvenční soud zaměnil možnost insolvenční správkyně učinit jednostranný úkon směřující k započtení s lhůtami, v nichž insolvenční správkyně musí (jako každý jiný věřitel) oznámit postupníku (jenž je přihlášeným věřitelem), že má za postupitelem pohledávku způsobilou k započtení.

14. Směřuje-li jednostranný úkon insolvenční správkyně k započtení pohledávky, kterou má dlužník (jako věřitel) za postupitelem, vůči postupníku, přivodí zánik pohledávky postupníka (přihlášené do insolvenčního řízení) jen tehdy, jestliže předtím insolvenční správkyně postupníku oznámila, že (dlužník) má vůči postupiteli pohledávku (způsobilou k započtení), ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ poté, kdy se dozvěděla o postoupení.

15. Ze skutkových zjištění insolvenčního soudu pak vyplývá, že prvnímu postupníku [D. O. s. r. o. (dále jen „společnost D“)] neoznámila žalovaná existenci pohledávky způsobilé k započtení vůbec a že vůči druhému postupníku (žalobci) tak učinila (v rámci incidenčního sporu vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. 76 ICm 1233/2012) až podáním datovaným 29. 1. 2015, které insolvenční soud doručil žalobci 3. 2. 2015.

16. Oznámení společnosti D (jako postupitele), že pohledávku přihlášenou do insolvenčního řízení (postihující obě předmětné pohledávky) postoupila žalobci smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 21. 7. 2014, bylo doručeno žalované 28. 7. 2014; insolvenční soud pak rozhodl o změně v osobě věřitele předmětné pohledávky usnesením ze dne 8. 8. 2014 (č. j. KSLB 76 INS 14670/2011-P169-9).

17. Postupník se stává majitelem postoupené pohledávky již okamžikem uzavření smlouvy o postoupení pohledávky, i když k postoupení dojde v průběhu insolvenčního řízení, do kterého byla postupovaná pohledávka řádně přihlášena; rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona je jen procesní povahy. I kdyby ale odvolací soud vyšel z toho, že žalovaná se dozvěděla o postoupení pohledávky až z usnesení insolvenčního soudu ze dne 8. 8. 2014, pak je stále evidentní, že žalovaná oznámila žalobci (coby druhému postupníku), že má za společností Z pohledávku (způsobilou k započtení) až za více než 6 měsíců poté, kdy se dozvěděla o postoupení. Takovou dobu nelze „rozumně uznat“ za dobu „bez zbytečného odkladu“ ve smyslu ustanovení § 1884 odst. 1 o. z. Řečené pak tím spíše platí o pohledávce ve výši 780. 000 Kč, zjištěné již při přezkumném jednání konaném 2. 4. 2012.

18. Vzhledem k tomu, že nebyl dodržen zákonný postup dle § 1884 o. z., sporné pohledávky nemohly zaniknout jednostranným úkonem insolvenční správkyně směřujícím k započtení pohledávky dlužníka za společností Z vůči těmto pohledávkám žalobce.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

> [1] Naplňuje usnesení o vstupu žalobce do insolvenčního řízení samo o sobě hmotněprávní znaky pojmu „dozvědět se o postoupení pohledávky“ s účinky podle § 1884 o. z.?
>
> [2] Nakolik má být v poměrech insolvenčního řízení lhůta k notifikaci započitatelné pohledávky vůči insolvenčnímu soudu poměřována jako přiměřená v řádech dní?

[3] Je dána povinnost notifikovat započitatelnou pohledávku proti pohledávce pochybné a sporné?

[4] Trvá povinnost notifikovat započitatelnou pohledávku osobě, které jsou existence a uplatnění započitatelné pohledávky známy?

20. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že potvrdí rozsudek insolvenčního soudu. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatelka k položeným otázkám následovně:

K otázce č. 1 (Začátek běhu lhůty k oznámení započitatelné pohledávky).

21. Usnesení insolvenčního soudu o vstupu žalobce do insolvenčního řízení nemá podobu oznámení o postoupení pohledávky a insolvenční správce není na tomto řízení účasten. Jelikož z výroku předmětného usnesení nevyplývá postoupení pohledávky, má dovolatelka za to, že lhůta k oznámení započitatelné pohledávky jí ve smyslu ustanovení § 1884 o. z. dosud nezačala běžet.

K otázce č. 2 (Lhůta k oznámení započitatelné pohledávky).

22. V insolvenčním řízení vstupuje mezi dlužníka a jeho věřitele jako další procesní subjekt insolvenční správce, který nemá důvod přezkoumávat pozice všech osob vstupujících do řízení před zařazením pohledávek do rozvrhu. O vstupu (nového věřitele) do řízení pak rozhoduje insolvenční soud bez ingerence insolvenčního správce. Tomu by pro poměry insolvenčního řízení měl být přizpůsoben i výklad lhůty „bez zbytečného odkladu“, jenž odvolací soud na věc aplikoval (nesprávně) mechanicky bez zohlednění postavení insolvenčního správce.

K otázce č. 3 (Oznámení započitatelné pohledávky proti pochybné a sporné pohledávce).

23. Pohledávka „žalovaného“ (správně žalobce) přestala být spornou až rozhodnutím o její pravosti a dovolatelka „neměla nepovažovat“ žalobce (ani jeho právního předchůdce) za věřitele s existující pohledávkou (vyjma dílčí pohledávky č. P 169/1). Závazným právním názorem odvolacího soudu v řízení o určení pravosti pohledávky bylo vyloučeno započtení na spornou pohledávku, takže dovolatelka nemohla činit žádné právní jednání směřující k zániku žalobcovy pohledávky. Proto míní, že „stejné kritérium náleží k posouzení relevance oznamované námitky proti sporné pohledávce podle § 1884 o. z.“

K otázce č. 4 (Oznámení započitatelné pohledávky, jejíž uplatnění je postupníku známo).

24. Povinnost oznámit započitatelnou pohledávku dovolatelka neměla. Podle „rozhodnutí NS ČR 32 Cdo 2290/2014“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 32 Cdo 2290/2014, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2016, pod číslem 115, který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu] se vědomé vady zhotoviteli neoznamují. Žalobce nabýval nezjištěnou pohledávku, a že jde o popřenou pohledávku, věděl z insolvenčního rejstříku. Skutečnost, že je uplatňována kompenzační námitka, byla žalobci známa ze spisu ve sporu o pravost pohledávky; šlo tedy o vlastnost pohledávky žalobci známou.

25. Závěrem si dovolatelka klade otázku obecného smyslu nalézání práva soudem, vytýkajíc odvolacímu soudu, že přiznal ochranu zneužití práva žalobcem. Nepřihlédl (totiž) k simulaci právních jednání žalobce, která nesledují žádný (jiný) hospodářský účel. Antedatování postupní smlouvy před notifikaci započitatelné pohledávky, postupování pohledávky ve sledu čtyř dní, a žádné plnění věřitelům společnosti Z společně osvědčují, že tu nebyl žádný skutečný hospodářský účel

postupování pohledávky věřitele na žalovaného a jeho předchůdce. Šlo o smlouvy, které svým významem měly být poměřovány právní větou podle „NSČR 22 Cdo 1772/2004 ze dne 16. 11. 2004“ (správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1772/2004, uveřejněný pod číslem 23/2005 Sb. rozh. obč.), když žalobce zjevně sledoval (a dosáhl) výsledku právní normou „nepředávaného“ (zjevně míněno nepředvídaného) a nežádoucího a svým nepoctivým jednáním obcházel zákon. Smyslem počínání žalobce bylo pouze a výlučně zmařit započtení pohledávky majetkové podstaty proti pohledávce přihlášeného věřitele a zajistit si tak účast na rozvrhu, s vědomím, že uspokojení pohledávky majetkové podstaty podle exekučního titulu už bylo (jednáním stejných osob) zmařeno dříve. Postupováním měla být a byla zhoršena dobytnost pohledávky majetkové podstaty.

26. Žalobce ve vyjádření má napadený rozsudek za správný a dovolání za nedůvodné. K tomu především uvádí, že část dovolacích důvodů směřuje vůči skutkovým zjištěním (údajné důvody postoupení pohledávky žalobci) a část je irelevantní, jelikož nezohledňuje jiné podstatné skutečnosti [řešení otázky č. 1 je nadbytečné, jelikož bylo prokázáno, že postoupení pohledávky bylo (vždy) písemně oznámeno žalované]. Za způsobilé dovolacího přezkumu pokládá žalobce pouze otázky č. 2 a 3, maje ovšem dovolání i potud za nedůvodné, když:

> [1] Žalovaná nenaplnila hmotněprávní podmínku vyjádřenou v § 529 odst. 2 obč. zák., případně v § 1884 odst. 1 o. z., neboť ve lhůtě bez zbytečného odkladu poté, kdy se dozvěděla o postoupení pohledávky, neoznámila postupníku existenci vzájemné pohledávky dlužníka.
>
> [2] Lhůtu „bez zbytečného odkladu“ vymezuje ustálená judikatura tak, že jde (v závislosti na konkrétních okolnostech věci) o lhůtu v řádech dnů, maximálně týdnů. Dlužník i žalovaná obdrželi v červenci (nejpozději na počátku srpna) 2014 písemná oznámení o postoupení pohledávky, na která žalovaná nereagovala několik měsíců, takže se nemůže dovolávat délky nebo složitosti insolvenčního řízení.

27. Se zřetelem ke znění přechodných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, žalobce usuzuje, že na danou věc se mají aplikovat příslušná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, vzhledem k obsahové shodnosti obou úprav však míní, že pro účely právní argumentace lze vyjít ze závěrů literatury a judikatury k oběma normám. K dovolatelkou položeným otázkám argumentuje žalobce v podrobnostech následovně:

K otázce č. 1 (Začátek běhu lhůty k oznámení započitatelné pohledávky).

28. Oba soudy správně zjistily, že žalovaná se dozvěděla o postoupení pohledávek nejpozději na počátku srpna 2014 a tato skutková zjištění není dovolací soud oprávněn přezkoumávat. Žalované tedy začala běžet notifikační lhůta podle § 529 odst. 2 obč. zák. (§ 1884 odst. 1 o. z.) po doručení oznámení o postoupení datovaného 17. 7. 2014, potažmo po doručení oznámení o postoupení datovaného 22. 7. 2014, leč „bez zbytečného odkladu“ tak neučinila.

K otázce č. 2 (Lhůta k oznámení započitatelné pohledávky).

29. Potud se žalobce dovolává závěrů formulovaných v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, s tím, že prvním právním jednáním, které soudy označily za oznámení započitatelných pohledávek dlužníka, bylo až písemné podání žalované ze dne 26. 1. 2015 (v rámci incidenčního sporu vedeného u insolvenčního soudu pod sp. zn. 76 ICm 1233/2012), doručené žalobci dne 3. 2. 2015, tedy po více než 6 měsících poté, kdy se žalovaná dozvěděla o postoupení. Argument, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ se posuzuje jinak v poměrech insolvenčního řízení, nemá zákonný podklad. Okolností konkrétního případu, na níž by závisela délka lhůty „bez zbytečného odkladu“, není délka trvání závazkového vztahu mezi účastníky, ani délka

soudního řízení, v jehož rámci mělo dojít k oznámení započitatelné pohledávky.

K otázce č. 3 (Oznámení započitatelné pohledávky proti pochybné a sporné pohledávce).

30. Potud žalobce namítá, že žalovaná zaměňuje započtení a notifikační povinnost. Tvrzená spornost pohledávky je ryze subjektivním kritériem, přičemž tvrzení žalované o neexistenci pohledávky se v rámci incidenčního sporu ukázalo lichým. Z dikce § 529 odst. 2 obč. zák. a § 1884 odst. 1 o. z. a ze závěrů literatury [Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460-880. Komentář. 2. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1695, a Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 1119] plyne, že notifikační povinnost je dána vůči jakýmkoli pohledávkám (lhostejno, zda sporným).

K otázce č. 4 (Oznámení započitatelné pohledávky, jejíž uplatnění je postupníku známo).

31. Splnění notifikační povinnosti má žalobce za hmotněprávní podmínku možného započtení pohledávky za postupitelem vůči postupníku. Z procesních kroků, jež žalovaná učinila v řízení vedeném u insolvenčního soudu pod sp. zn. 76 ICm 1233/2012, nelze dovozovat naplnění hmotněprávní podmínky vyplývající z ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák., potažmo z ustanovení § 1884 odst. 1 o. z. (takové oznámení by navíc bylo předčasné, když by k němu nedošlo poté, co se dlužník, potažmo žalovaná, dozvěděli o postoupení).

32. Závěrem se žalobce ohrazuje proti neprokázanému narčení, že odvolací soud přiznal ochranu zneužití práva žalobcem.

III.
Přípustnost dovolání

33. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

34. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání.

35. Žalovaná podala dovolání výslovně proti oběma výrokům napadeného rozhodnutí. V rozsahu, v němž směřuje proti druhému výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech řízení), Nejvyšší soud dovolání, jež může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož přípustnost dovolání proti výroku o nákladech řízení vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

36. V rozsahu, v němž směřuje proti prvnímu výroku napadeného rozhodnutí (o věci samé), může být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., když potud pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. Důvod připustit dovolání však Nejvyšší soud nemá pro účely odpovědi na otázku č. 1, když napadené rozhodnutí vychází ve skutkové rovině z toho, že společnost D (jako postupitel) oznámila žalované postoupení pohledávky písemně podáním ze dne 22. 7. 2014, doručeným žalované dne 28. 7. 2014 (srov. odstavec 16. výše). Za této situace nemá smysl řešit, zda takovým oznámením mohlo být též později (8. srpna 2014) vydané usnesení insolvenčního soudu o změně v osobě věřitele.

37. Přípustným shledává Nejvyšší soud dovolání ve vztahu k otázkám č. 2 až 4; u otázek č. 2 a 3 jde o věc dovolacím soudem neřešenou a u otázky č. 4 je napadené rozhodnutí v rozporu s později (po podání dovolání) přijatou judikaturou Nejvyššího soudu.

IV.
Důvodnost dovolání

38. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

39. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

40. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná především následující skutková zjištění (jak z nich vyšly oba soudy):

41. Dne 8. 12. 2012 přihlásil věřitel Z do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (mimo jiné) pohledávky ve výši 22. 237. 824,13 Kč a ve výši 780. 000 Kč.

42. Společnost Z (jako postupitel) a společnost D (jako postupník) uzavřely dne 11. 4. 2013 smlouvu o postoupení předmětných pohledávek; podpisy na smlouvě byly ověřeny dne 17. 7. 2014.

43. Platebním rozkazem ze dne 27. 5. 2013, č. j. 11 Cm 12/2013-15, který nabyl právní moci dne 29. 6. 2013 (dále jen „platební rozkaz“), uložil Krajský soud v Ostravě společnosti Z, aby uhradila dovolatelce do majetkové podstaty dlužníka částku 33. 435. 608,13 Kč s příslušenstvím (představovaným specifikovaným zákonným úrokem z prodlení).

44. Při jednání insolvenčního soudu konaném 11. 4. 2014 ve věci sp. zn. 76 ICm 1233/2012 [šlo o incidenční spor, v němž se žalobce (původně společnost Z, pak společnost D a nakonec společnost A) domáhal vůči dovolatelce určení, že má za dlužníkem pohledávky ve výši 956. 129,19 Kč, 7. 737. 327 Kč, 1. 854. 855,19 Kč, 8 .470. 132,50 Kč a 25. 602. 897,80 Kč] založila dovolatelka do spisu kopii platebního rozkazu opatřenou doložkou právní moci a oznámila tehdejšímu žalobci (společnosti Z), že má pohledávku, kterou může započíst vůči jeho pohledávce.

45. Dne 17. 7. 2014 došel insolvenčnímu soudu návrh společnosti D na vstup do (insolvenčního) řízení namísto společnosti Z.

46. Podáním datovaným 17. 7. 2014, předaným na poštu k přepravě 23. 7. 2014, oznámila společnost Z dovolatelce a dlužníku postoupení pohledávky společnosti D.

47. Usnesením ze dne 18. 7. 2014, č. j. KSLB 76 INS 14670/2011-P169-5, doručeným dovolatelce 21. 7. 2014, insolvenční soud připustil, aby do (insolvenčního) řízení vstoupila na místo společnosti Z společnost D jako nabyvatel přihlášené pohledávky společnosti Z.

48. Společnost D (jako postupitel) a žalobce (jako postupník) uzavřeli dne 21. 7. 2014 smlouvu o postoupení předmětných pohledávek.

49. Podáním datovaným 22. 7. 2014, předaným na poštu k přepravě 28. 7. 2014, oznámila společnost D dovolatelce a dlužníku postoupení pohledávky společnosti A (žalobci).

50. Dne 7. 8. 2014 došel insolvenčnímu soudu návrh, aby společnost A vstoupila do (insolvenčního) řízení namísto společnosti D.

51. Usnesením ze dne 8. 8. 2014, č. j. KSLB 76 INS 14670/2011-P169-9, insolvenční soud připustil, aby do (insolvenčního) řízení vstoupila na místo společnosti D společnost A jako nabyvatel přihlášené pohledávky společnosti D.

52. Dovolatelka pod bodem 8 podání datovaného 29. 1. 2015 ve věci sp. zn. 76 ICm 1233/2012, doručeného právnímu zástupci žalobce 3. 2. 2015, popisuje pohledávku k započtení, odkazujíc na pravomocný platební rozkaz.

53. Rozsudkem ze dne 23. 1. 2017, č. j. 76 ICm 1233/2012-319, insolvenční soud mimo jiné určil, že část žalobcovy pohledávky ve výši 22. 237. 824,13 Kč je po právu.

54. Dne 19. 5. 2017 učinila dovolatelka úkon směřující k započtení pohledávky dlužníka vůči společnosti Z, přiznané dlužníku platebním rozkazem, proti pohledávkám žalobce za dlužníkem ve výši 780. 000 Kč (P-169/1) a ve výši 22. 237. 824,13 Kč (P-169/5).

55. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 140 (insolvenčního zákona)

(…)

(2) Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak.

(3) Započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkův věřitel

a/ se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo

b/ získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem, nebo

c/ v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku, anebo

d/ dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele.

(…)

§ 186 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět, insolvenční soud jeho účast v insolvenčním řízení ukončí rozhodnutím, které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci. Proti tomuto rozhodnutí, které musí být odůvodněno, nejsou opravné prostředky přípustné; v odůvodnění však insolvenční soud vždy uvede důvod zániku pohledávky.

(2) Přihlášený věřitel, který tvrdí, že jeho pohledávka nebyla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena ani nezanikla jiným způsobem, se může žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat určení, že jeho pohledávka nadále trvá. Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy přihlášenému věřiteli bylo doručeno rozhodnutí podle odstavce 1. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu.

Nebyla-li žaloba včas podána, platí, že pohledávka přihlášeného věřitele zanikla způsobem uvedeným v rozhodnutí podle odstavce 1. Totéž platí, jestliže insolvenční soud žalobu zamítne, odmítne ji nebo řízení o ní zastaví. Právní mocí rozhodnutí, kterým insolvenční soud žalobě vyhoví, se účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení obnovuje. Žaloba se projednává jako incidenční spor.

§ 526 (obč. zák.)

(1) Postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zprostí se dlužník závazku plněním postupiteli.

(2) Oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

§ 529 (obč. zák.)

(1) Námitky proti pohledávce, které dlužník mohl uplatnit v době postoupení, zůstávají mu zachovány i po postoupení pohledávky.

(2) Dlužník může použít k započtení vůči postupníkovi i své k započtení způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky (§ 526), jestliže je oznámil bez zbytečného odkladu postupníkovi. Toto právo má dlužník i v případě, že jeho pohledávky v době oznámení nebo prokázání postoupení nebyly ještě splatné.

§ 3028 (o. z.)

(…)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

56. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době rozhodnutí o úpadku dlužníka (22. 12. 2011), přičemž změny ustanovení § 140 odst. 1 a § 186 odst. 1 insolvenčního zákona provedené s účinností od 1. 6. 2019 zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se v této insolvenční věci neuplatní vzhledem k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb. Ustanovení § 526 a § 529 obč. zák. ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) platila v době do 1. 1. 2014, kdy byl zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. platí v nezměněné podobě od 1. 1. 2014.

57. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že

předmětný spor vzešel (jako incidenční spor) z toho, že na základě úkonu dovolatelky ze dne 19. 5. 2017, směřujícího (za podmínek § 140 insolvenčního zákona) k započtení pohledávky dlužníka za společností Z proti přihlášeným pohledávkám žalobce za dlužníkem ve výši 780. 000 Kč a ve výši 22. 237. 824,13 Kč, insolvenční soud usnesením ze dne 30. 10. 2017, č. j. KSLB 76 INS 14670/2011-P169-14, tyto žalobcovy pohledávky „odmítl“ dle § 186 odst. 1 insolvenčního zákona, což žalobce vedlo k podání (včasné) určovací žaloby předjímané ustanovením § 186 odst. 2 insolvenčního zákona.

58. V předchozích fázích řízení též nebylo sporu o tom, že jak pohledávka dlužníka vůči společnosti Z, tak pohledávky žalobce vůči dlužníku jsou pohledávkami vzniklými ze smluv uzavřených před 1. lednem 2014.

59. V rozsudku ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5234/2016, uveřejněném pod číslem 77/2019 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud vysvětlil, že pro způsobilost pohledávek ze smluv k započtení je podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodná právní úprava, kterou se řídí smlouvou založený závazkový poměr, z něhož pohledávka vznikla. Srov. též důvody rozsudku ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, uveřejněného pod číslem 23/2020 Sb. rozh. obč., důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. 29 ICdo 128/2018, uveřejněného pod číslem 29/2021 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 31 Cdo 1475/2020, uveřejněného pod číslem 58/2021 Sb. rozh. obč. Odtud pro poměry dané věci především plyne, že pro účely odpovědi na otázku, zda předmětné pohledávky byly způsobilé k započtení, je rozhodný výklad ustanovení § 529 obč. zák., jež je uplatnitelné (při absenci jiné právní úpravy v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013) i na pohledávky vzešlé z obchodních závazkových vztahů.

60. Jinak řečeno, jestliže se vznik pohledávek způsobilých k započtení posuzuje podle ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2013, posuzuje se otázka, zda dlužník může použít k započtení vůči postupníkovi i své k započtení způsobilé pohledávky, které měl vůči postupiteli v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky, podle ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák.

61. Právní posouzení věci oběma soudy je tedy nesprávné již proto, že věc posoudily podle právní normy (zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a v jeho rámci ustanovení § 1884 o. z.), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá; správnou právní normou je v dotčeném ohledu zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (a v jeho rámci pak ustanovení § 529 obč. zák.).

62. K položeným právním otázkám pak Nejvyšší soud činí tyto závěry:

K otázce č. 2 (Lhůta k oznámení započitatelné pohledávky).

63. V rozsudku ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 171/2003, uveřejněném pod číslem 33/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 33/2006“), Nejvyšší soud ozřejmil, že smysl úpravy obsažené v § 529 odst. 2 obč. zák. tkví v tom, aby dlužník při splnění dále vymezených podmínek mohl jednostranným úkonem nebo dohodou započíst proti pohledávce svého (nového) věřitele (postupníka) svou pohledávku, kterou má nikoli proti postupníku, nýbrž proti postupiteli (původnímu věřiteli), s tím, že k tomu, aby dlužník mohl učinit úkon směřující k započtení pohledávky, kterou má za původním věřitelem (postupitelem) přímo proti novému věřiteli (postupníku), musí být splněny následující podmínky:

[1] Jde o pohledávku způsobilou k započtení.

[2] Dlužník tuto pohledávku měl již v době, kdy se postoupení pohledávky stalo vůči němu účinným. Přitom není podstatné, zda v té době dlužníkova pohledávka byla již splatná nebo zda splatnost nastala až poté, co postupitel dlužníku oznámil (nebo postupník dlužníku prokázal)

postoupení pohledávky.

[3] Dlužník bez zbytečného odkladu poté, co mu bylo postoupení pohledávky postupitelem oznámeno nebo postupníkem prokázáno, oznámil novému věřiteli (postupníku), že má vzájemnou pohledávku vůči původnímu věřiteli (postupiteli).

[4] Jsou-li splněny předpoklady popsané pod body [1] až [3], může dlužník učinit jednostranný úkon směřující k započtení pohledávky, kterou má za postupitelem, přímo proti postupníku, je-li jeho pohledávka již splatná nebo dovoluje-li mu zákonná úprava (jinde než v § 529 odst. 2 obč. zák.) započíst si tuto pohledávku, i když splatná není.

64. K časovému určení „bez zbytečného odkladu“ pak Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 2484/2012 (na nějž poukazuje žalobce), s odkazem na dříve vydaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož z časového určení „bez zbytečného odkladu“ je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, jíž je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. V každém konkrétním případě je třeba vždy zkoumat, zda dlužník bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění této povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily. Zásadně jde o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétních okolností případu v závislosti na účelu, který chce zákonodárce konkrétním ustanovením za pomoci takto určené lhůty dosáhnout. K závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v rozsudku ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 3, ročníku 2020, pod číslem 28, v rozsudku ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, uveřejněném pod číslem 37/2020 Sb. rozh. obč., v rozsudku ze dne 26. 11. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3607/2019, v rozsudku ze dne 24. 8. 2020, sp. zn. 27 Cdo 760/2019, v rozsudku ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 4725/2018, nebo v rozsudku ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. 29 ICdo 81/2019. Přitom nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05, uveřejněný pod číslem 159/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [který je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], z nějž vyšel Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, se týkal výkladu uvedeného pojmu právě pro účely aplikace § 529 odst. 2 obč. zák.

65. V textu insolvenčního zákona nebo v povaze jím zavedených institutů (včetně těch, jež se týkají přezkoumání přihlášených pohledávek a jejich uspokojování v insolvenčním řízení) pak Nejvyšší soud nenalézá oporu pro závěr, podle kterého by lhůta „bez zbytečného odkladu“, obsažená v ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák. jako lhůta pro splnění oznamovací povinnosti dlužníka vůči postupníku, má-li dlužník v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno postoupení pohledávky (§ 526 obč. zák.), pohledávku způsobilou k započtení vůči postupiteli, měla být vymezena jinak (delším časovým úsekem) jen proto, že k postoupení pohledávky došlo v průběhu insolvenčního řízení nebo jen proto, že osobou, která má splnit oznamovací povinnost, není (coby osoba s dispozičními oprávněními ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona) dlužník, nýbrž insolvenční správce jeho majetkové podstaty.

66. Jako osoba s dispozičními oprávněními (srov. § 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona) je insolvenční správce správcem cizího majetku, konkrétně majetku dlužníka nebo majetku ve vlastnictví jiných osob, na který se po dobu trvání účinků insolvenčního řízení pohlíží jako na dlužníkův majetek (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. 29 ICdo 49/2014, uveřejněného pod číslem 16/2018 Sb. rozh. obč.), a má povinnost postupovat při výkonu funkce svědomitě a s odbornou péčí (§ 36 odst. 1 insolvenčního zákona). Povaha insolvenční správy majetku ani v případech, v nichž by bylo lze uvažovat (v intencích závěrů obsažených např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sen. zn. 29 NSČR 167/2017,

uveřejněném pod číslem 73/2020 Sb. rozh. obč.) o subsidiární použitelnosti ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, týkajících se plné správy cizího majetku (§ 1409 až § 1447 o. z.), nezakládá (jen proto, že jde o insolvenční správu majetku) žádný důvod posuzovat délku lhůty „bez zbytečného odkladu“, vymezené ustanovením § 529 odst. 2 obč. zák. ke splnění oznamovací povinnosti dlužníka vůči postupníku, má-li se tak stát v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, jinak, než jako „lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku“.

67. Jinak řečeno (shrnuto), na délku lhůty „bez zbytečného dokladu“, stanovené dlužníku v § 529 odst. 2 obč. zák. ke splnění oznamovací povinnosti vůči postupníku, nemá sama o sobě žádný vliv skutečnost, že na majetek dlužníka je vedeno insolvenční řízení a že tuto povinnost má splnit insolvenční správce dlužníka. Dovolání, jež argumentuje ve prospěch jiného názoru, potud není důvodné.

68. Zbývá dodat, že v poměrech dané věci postupovaná pohledávka změnila majitele dvakrát; 11. 4. 2013 (ze společnosti Z na společnost D) a 21. 7. 2014 (ze společnosti D na žalobce), avšak lhůta „bez zbytečného odkladu“ začala běžet u postoupení z 11. 4. 2013 až 17. 7. 2014 (kdy společnost Z oznámila dovolatelce postoupení pohledávky společnosti D). Společnost D postoupila pohledávku dále na žalobce (21. 7. 2014), a toto postoupení oznámila dovolatelce podáním datovaným 22. 7. 2014 (leč předaným na poštu k přepravě až 28. 7. 2014).

69. Tam, kde v průběhu relativně krátkého časového úseku dojde opakovaně ke změně majitele pohledávky a kde vždy včas (bez zbytečného odkladu) postupitel oznámí nebo postupník prokáže postoupení pohledávky dlužníku (§ 526 odst. 1 obč. zák.), zbývá k zodpovězení otázka, jak postupovat, jestliže pohledávka změní majitele a postupitel takovou změnu oznámí dlužníku předtím, než dlužníku uplyne lhůta „bez zbytečného odkladu“ počítaná (podle § 529 odst. 2 obč. zák.) ode dne, kdy dlužníku původní majitel pohledávky (první postupitel) oznámil nebo první postupník (stávající postupitel) prokázal první postoupení pohledávky. Je totiž zjevné, že poté, kdy mu stávající postupitel (první postupník) oznámil další postoupení pohledávky, již splnění oznamovací povinnosti dle § 529 odst. 2 obč. zák. vůči prvnímu postupníku neumožní dlužníku učinit následně úkon směřující k započtení pohledávky, kterou má za původním majitelem pohledávky (prvním postupitelem), proti postupované pohledávce, vůči prvnímu postupníku (stávajícímu postupiteli); ten totiž přestal být věřitelem postoupené pohledávky (§ 526 odst. 1 obč. zák.).

70. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že účel zkoumaného ustanovení naplní i postup, kterým dlužník oznámí, že vůči prvnímu postupiteli (původnímu majiteli pohledávky) měl v době, kdy mu bylo oznámeno nebo prokázáno první postoupení pohledávky, pohledávku způsobilou k započtení, poslednímu postupníku ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ počítané od oznámení nebo prokázání prvního postoupení pohledávky. Účelu uvedeného ustanovení se nicméně neprotiví (garanci, že se mu právě popsaným postupem výrazně nezkrátí lhůta ke komunikaci s dalším postupníkem, dlužníku poskytuje) i postup, kterým dlužník uvedené oznámení zašle ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ počítané ode dne oznámení nebo prokázání prvního postoupení pohledávky prvnímu postupníku, i když se tak stane v době, kdy mu již bylo oznámeno nebo prokázáno další postoupení pohledávky (a i když adresátem oznámení bude osoba, vůči které již pohledávku nebude možné započíst). Ve vztahu k dalšímu (druhému) postupníku dlužníku za této situace poběží lhůta „bez zbytečného odkladu“ znovu ode dne oznámení nebo prokázání dalšího postoupení pohledávky.

K otázce č. 3 (Oznámení započitatelné pohledávky proti pochybné a sporné pohledávce).

71. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neobsahuje [oproti úpravě obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (srov. § 1987 odst. 2 o. z. a závěry rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9.

2020, sp. zn. 31 Cdo 684/2020, uveřejněného pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč.)] žádnou výslovnou úpravu (ne)možného započtení pohledávek sporných či pochybných (terminologií § 1987 odst. 2 o. z. jde o pohledávky nejisté nebo neurčité). Ve vztahu ke včasnému splnění oznamovací povinnosti dlužníka vůči postupníku dle § 529 odst. 2 obč. zák. pak požadavek předestíraný dovolatelkou (aby lhůta „bez zbytečného odkladu" začala běžet až poté, kdy postupníkova pohledávka přestane být spornou nebo pochybnou), není dovoditelný ani teleologickým výkladem zkoumaného ustanovení.

72. Včasným splněním oznamovací povinnosti vůči postupníku dle § 529 odst. 2 obč. zák. si dlužník pouze vytváří předpoklady pro možné (budoucí) započtení pohledávky, kterou má vůči postupiteli, proti pohledávce, jejímž majitelem se stal postupník. Splnění takové oznamovací povinnosti se týká pohledávky, kterou měl dlužník vůči postupiteli v době, kdy se postoupení pohledávky stalo vůči němu účinným, lhostejno, že dosud nebyla splatná (srov. R 33/2006, jak citováno v odstavci 63. pod bodem [2] výše). Včasné splnění oznamovací povinnosti nezakládá povinnost dlužníka takovou (oznámenou) pohledávku následně započíst. Bez zřetele k tomu, zda splní oznamovací povinnost dle § 529 odst. 2 obč. zák., totiž dlužníku i po postoupení pohledávky zůstávají zachovány všechny námitky, které proti postoupené pohledávce mohl uplatnit v době postoupení, tedy všechny námitky, které zpochybňují pravost nebo výši pohledávky (srov. § 529 odst. 1 obč. zák.). Nesplní-li ale dlužník řádně a včas oznamovací povinnost dle § 529 odst. 2 obč. zák., nemůže později použít k započtení proti postoupené pohledávce pohledávku, kterou měl vůči postupiteli v době, kdy se postoupení pohledávky stalo vůči němu účinným, bez zřetele k tomu, že v té době byla postoupená pohledávka sporná nebo pochybná.

73. Ostatně, závěr, že lhůta „bez zbytečného odkladu" obsažená v § 529 odst. 2 obč. zák., začíná běžet již poté, kdy dlužníku bylo postoupení pohledávky postupitelem oznámeno nebo postupníkem prokázáno, obsahuje již R 33/2006 (jak citováno v odstavci 63. pod bodem [3] výše). Dovolání tak ani potud není opodstatněné.

K otázce č. 4 (Oznámení započitatelné pohledávky, jejíž uplatnění je postupníku známo).

74. Řešením otázky, zda dlužník, který hodlá započíst proti postoupené pohledávce pohledávku, kterou měl vůči postupiteli v době, kdy se postoupení pohledávky stalo vůči němu účinným, musí splnit oznamovací povinnost dle § 529 odst. 2 obč. zák. i tehdy, je-li postupníku již v době postoupení pohledávky známa existence pohledávky dlužníka vůči postupiteli, se Nejvyšší soud zabýval (po podání dovolání v této věci) v rozsudku ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 32 Cdo 2101/2018. V něm uzavřel, že účel ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák. tkví v ochraně postupníka; jde o to, aby byla co nejefektivněji zajištěna transparentnost vztahů mezi všemi subjekty zúčastněnými na postoupení. Postupník se má dozvědět bez zbytečného odkladu poté, co se postoupení stane účinným vůči dlužníkovi, že dlužník má vzájemné pohledávky vůči postupiteli, které mohou být započteny vůči němu. Tamtéž Nejvyšší soud dodal, že nelze obecně vyloučit, že v konkrétních poměrech určitého případu tento ochranný účel bude naplněn, aniž by dlužník oznámil postupníku existenci vzájemné pohledávky vůči postupiteli, jelikož postupník získal o dlužníkově vzájemné pohledávce vědomost už před postoupením a vzhledem k okolnostem případu má k dispozici všechny informace, které by jinak získal (měl získat) z dlužníkova oznámení. Přitom musí jít o informace aktuální; podstatná je vědomost o stavu pohledávky, jakož i o záměru dlužníka využít ji k započtení, existující v době, kdy se postoupení stalo vůči dlužníku účinným. Ochranný účel předmětného ustanovení není možno redukovat na pouhou vědomost postupníka o vzájemné pohledávce bez dalšího; jeho vědomost je třeba upínat k rozhodnému časovému období. V něm má mít postupník podle zákonné úpravy příležitost učinit si přesnější informovanou představu o tom, co může ve vztahu k dlužníku očekávat. Pouhé informace z bližší či vzdálenější minulosti nemusí dostačovat pro vytvoření této aktuální představy. Bude-li v konkrétním případě naplněn ochranný účel ustanovení § 529 odst. 2 obč. zák. naznačeným způsobem i bez dlužníkova oznámení, bude na soudu, aby přistoupil k teleologické redukci tohoto ustanovení. K pojmu teleologická redukce srov. např. nález Ústavního soudu ze dne

13. 12. 2007, sp. zn. I. ÚS 318/06, uveřejněný pod číslem 221/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

75. Ze závěrů reprodukovaných v předchozím odstavci se především podává nesprávnost názoru dovolatelky, že šlo o jakési „nabytí pohledávky s vědomou vadou“ a o „vlastnost pohledávky“ postupníku známou. Srovnání s oznámením vad díla je potud nevhodné (nepřiléhavé) a závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2290/2014 (na který dovolatelka odkazuje) jsou pro účely výkladu ustanovení § 529 obč. zák. nepoužitelné.

76. Námitku, že vůči žalobci nemusela plnit oznamovací povinnost dle § 529 odst. 2 obč. zák., neboť existence započitatelné pohledávky dlužníka vůči společnosti Z byla žalobci známa, uplatnila dovolatelka nicméně již v průběhu odvolacího řízení (srov. vyjádření k odvolání z 27. 9. 2018, č. l. 72-73). Odvolací soud se v napadeném rozhodnutí touto otázkou nezabýval (zjevně nemaje pro výsledek sporu její řešení za podstatné). Ve světle závěrů, jež Nejvyšší soud k této otázce zformuloval výše, je tudíž právní posouzení věci odvolacím soudem v dotčeném ohledu neúplné a tudíž i nesprávné.

77. K dovolací argumentaci k otázce obecného smyslu nalézání práva soudem (srov. odstavec 25. výše) Nejvyšší soud uvádí, že potud jde o námitky nepodložené skutkovým stavem, z nějž vyšly oba soudy, a tudíž pro výsledek dovolacího řízení bezcenné.

78. Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo v rovině řešení otázky č. 4 a jelikož oba soudy věc posoudily podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá (srov. odstavec 59. výše), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislého výroku o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).